

УДК 343.98

УЧАСТЬ СПЕЦІАЛІСТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

В. О. ЯРЕМЧУК,

канд. юрид. наук,

асистент кафедри криміналістики,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого,

м. Харків

Розкрито становлення інституту залучення спеціаліста під час кримінального провадження. Проаналізовано норми законодавчих актів, у яких регламентувалася організація і тактика залучення спеціаліста при розслідуванні злочинів. Виокремлено позиції відомих вчених щодо участі різноманітних спеціалістів у кримінальному судочинстві та здійснене порівняння із сучасним процесуальним статусом спеціаліста під час досудового розслідування в Україні та інших державах.

Ключові слова: спеціальні знання, обізнана особа, спеціаліст, кримінальне провадження.

Необхідність використання спеціальних знань при проведенні слідчих (розшукових) дій пояснюється, перш за все, потребами практики. Їх застосовують під час розслідування вже впродовж декількох століть. Однак у різних країнах світу навіть сьогодні існують дискусійні питання, які виникають при залученні обізнаних осіб. Так, Г. Малевські зауважує про доцільність проведення широкої дискусії щодо спеціальних знань, необхідність організації європейського конгресу та напрацювання загальноєвропейських підходів щодо даних проблем [25, с. 108]. Значимість залучення обізнаних осіб для ефективного розслідування підкреслює М. К. Каминський. Він вважає, що слідчий та інші учасники кримінального провадження частіше стикаються з потребою залучення до процесу розслідування все більш складних об'єктів, органічно пов'язаних з минулою подією злочину. І від того, наскільки зрозуміло механізми їх утворення та зв'язки цих об'єктів з різними сторонами злочинної діяльності, діями, операціями та рухами індивідів – суб'єктів

злочинної діяльності, у багатьох випадках залежить розуміння і актів активності, засобів та умов, в яких вони здійснені [19, с. 67].

Дослідженню проблем участі обізнаних осіб у кримінальному провадженні приділялась увага у роботах Р. С. Белкіна [2, с. 1], Л. Г. Бордюгова [7, с. 241–250], Є. Є. Демидової [14, с. 5-6], Л. Н. Деречої [15, с. 527–530], В. В. Коваленка [20, с. 10-26], Г. Малевські [25, с.108-121], Т. Д. Телегіної [30, с. 7–10], В. Ю. Шепітька [33, с. 33–36] та ін. Проте розвиток судової експертизи, експертних установ і застосування спеціальних знань висвітлено лише у цілому. Водночас відсутній аналіз праці вчених щодо участі саме спеціаліста у кримінальному провадженні та регламентації його діяльності у законодавчих актах, починаючи з XVI ст. Тому *метою* пропонованої статі є аналіз позицій науковців щодо залучення спеціалістів до розслідування злочинів в історичному аспекті та порівняння їх пропозицій з нормами чинного КПК (2012 р.) та інших нормативно-правових актів України й висвітлення сучасного процесуального статусу спеціаліста в Україні та в зарубіжних країнах.

Аналіз правових літературних джерел свідчить, що залучення спеціаліста до кримінального провадження застосовувалося практичними працівниками задовго до появи цієї процесуальної фігури у законодавстві. Вже у XVI ст. на території Московської держави лікарі провадили освідування осіб: «Приводом до того було ухилення від прибуття до царя для сплати податків на підставі хвороби, яка згідно з освідуванням лікаря Оеофіла була визнана незначною. Цей лікар вважається першим судовим медиком у Росії» [12, с. 25]. Згідно з ч. 2 ст. 241 КПК України на сьогодні освідування за необхідності проводять за участю судово-медичного експерта або лікаря [24].

Також у XVI ст. для визначення придатності осіб до військової чи іншої державної служби до освідування залучали лікарів. При розслідуванні злочинів у XVII ст. освідування здійснювали для встановлення характеру тілесних ушкоджень. Залучали лікарів і при проведенні огляду трупа для встановлення причини смерті. У другій половині XVII ст. психічний стан обвинувачених

освідували монахи [8, с. 5]. Варто звернути увагу, що в «Уставе врачебном» (1905 р.) йдеться про залучення спеціаліста-лікаря при проведенні огляду та освідування. Судовий лікар бере участь в огляді не як випадковий експерт-технік, а як один із факторів правосуддя. Участь його при розслідуванні має значення дорадчої участі особи, підготовленої для цього наукою [6, с. 135].

Починаючи із XVII ст., у працях вчених зустрічаються рекомендації щодо залучення під час розслідування й судового розгляду саме обізнаних осіб у порівнянні почерків і розпізнаванні отрут; осіб, які мають медичні знання; обізнаних осіб, які об'єднувалися у корпорації «майстрів-письмознавців» [2, с. 1].

Про залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій наголошувалося й у наукових працях XVIII ст. Так, у книзі «Правила и формы о производстве следствия, составленные по Своду законов» зазначено: якщо точне розуміння обставин справи потребує особливих свідчень чи досвіду в певній науці, мистецтві чи ремеслі, слід витребувати щодо них показання обізнаних осіб [22, с. 83, 24].

У законодавчих актах XIX ст. передбачалась вже детально участь спеціалістів у досудовому розслідуванні. Т. Д. Телегіна пише, що у ст. 943 «Свода Законов уголовных» 1832 р. зазначається: якщо точне узнавання обставин справи вимагає особливі відомості чи досвід у певній науці, мистецтві, ремеслі, необхідно отримати про це показання й думку обізнаних осіб відповідно до правил, що містяться у главі про дослідження місця події й огляд [30, с. 7]. Аналогічно звучить і ст. 1083 «Свода Законов Российской империи» (1842 р.) про показання обізнаних осіб. Так, у ст. 1049 цього документа вказується на участь перекладачів, а в ст. 956 – на відповідальність спеціаліста за неявку, затримку у прибутті до слідчого та за інше недбале ставлення до виконання розпоряджень. При цьому могли застосовуватися стягнення чи навіть суд [28, с. 193, 209, 214]. Нами пропонується в чинному КПК України встановити попередження спеціаліста про неналежне виконання,

невиконання або ухилення від виконання своїх обов'язків, тому що у ст. 72 дане положення відсутнє.

У «Своде Законов Российской империи. Законы судопроизводства уголовного» 1876 р. читаємо про тактичні поради при залученні експертів до слідчих дій. Так, у п. 160 міститься норма про приведення експертів до присяги перед здійсненням огляду й освідування, якщо вони не перебували на державній службі. Тактичні рекомендації зустрічаємо і в п. 168: перед проведенням огляду та освідування експертами слідчий зобов'язаний повідомити їм, для виконання яких дій вони запрошені та викласти запитання, які треба з'ясувати [27, с. 10–32]. Слід наголосити, що Інструкція про участь працівників Експертної служби МВС України в кримінальному провадженні як спеціалістів містить п. 2.2, де зазначено: «Прибувши для участі в огляді, спеціаліст отримує від слідчого, прокурора необхідну інформацію про обставини справи, дії учасників огляду, здійснені до його прибуття, завдання, які необхідно вирішити» [18]. Відмітимо, що це положення доцільно зафіксувати у ст. 71 КПК України з метою оптимізації взаємодії слідчого і спеціаліста.

Тактичною рекомендацією є те, що в п. 170 «Свода Законов Российской империи. Законы судопроизводства уголовного» 1876 р., наголошено: думка експертів має бути занесена до протоколу з їх слів негайно після огляду й освідування [27, с. 10–32]. Відповідно до п. 4 ч. 4 ст. 71 КПК України спеціаліст має право знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, та подавати зауваження до них [24]. У п. 5.1.7 наказу від 30.11.2012 р. № 1106/1377 зазначено, що до протоколу огляду місця пожежі можуть долучатися письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у його проведенні [26]. Зазначимо, що в п. 2 ч. 2 ст. 105 КПК України йдеться про письмові пояснення спеціалістів як додатки до протоколів процесуальних дій [24].

Праці вчених кінця XIX – початку XX ст. свідчать про доволі широке залучення спеціалістів до кримінального провадження. Засновник науки

криміналістики Ганс Гросс [34, с. 112–114] у праці «Руководство для судебных следователей как система криминалистики» наприкінці ХІХ ст. таким обізнаним особам присвятив цілу главу, показавши, наскільки різнобічною може бути їх допомога. Автор детально описує допомогу спеціаліста зі зброї, нумізмата, мінеролога, ремісника, мисливця, столяра, майстра з холодної зброї, токаря, дантиста, мікроскопіста та ін. Цікавим є опис роботи залученого для консультацій спеціаліста-фізика: встановити відстань, з якої кинути камінь у вікно може кожен, але особа, яка заради вивчення подібних питань поставила ціллю життя, розкаже нам про це точніше й правильніше. Де необізнаний не побачить нічого, там спеціаліст помітить те, що призведе до розгадки події злочину. В роботі описується також допомога цього спеціаліста при поясненні різних явищ: сили вітру (чи могло полум'я з одного будинку підпалити дах іншого), впливу снігу, дощу, світла (при нагріванні ємкості з водою, пройшовши через яку промені спричинили загорання). Ганс Гросс описує допомогу спеціаліста-зоолога, який може спростувати версію слідчого: при огляді втопленої особи, в її одязі виявлено живих комах. Слідчий припустив, що злочин вчинено 1-2 години тому. Однак залучений зоолог пояснив, що даний вид комах може жити у воді протягом 16 годин [13, с. 188–277].

Цікавим є те, що В. Случевський у науковій праці (1892 р.) розглянув залучення експерта (як спеціаліста) для реконструкції картини злочину. Він підкреслює, що «обізнаними особами» визнавалися лікарі, фармацевти, професори, вчителі, техніки, художники, скарбники й взагалі особи, які спеціальною підготовкою чи тривалими заняттями набули особливі знання чи досвід, хоча б і не наукові, а емпіричні [29, с. 76, 71]. Слід відзначити й роботу М. В. Духовського (1902 р.), в якій автор зазначив, що вибір особи як експерта залежить від судді чи слідчого, хоча найчастіше вони звертаються до спеціальних установ з проханням направити спеціаліста. Під час вибору експертів слідчий має уникати своїм запрошенням відволікання обізнаних осіб від виконання їх безпосередніх обов'язків [16, с. 258]. Пропозиції вченого

застосовуються й нині при організації залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій.

Відомий учений Є. Ф. Буринський ще в 1903 р. наголошував, що правосуддя звертається до послуг багатьох представників наук, ремесла, мистецтва, фотосправи. Якщо потрібно відкрити замок – викликають слюсаря, дістати з дна річки кинуті туди речові докази – запрошують водолаза; вирити труп з могили для медичного дослідження – це доручають могильщику; для збільшення сумнівного векселя потрібен фотограф [10, с. 33].

В одній із праць А. Вейнгарт (1912 р.) пише, що обізнані особи залучаються не тільки для експертизи, а й для допомоги поліції та судовій владі в дослідженні предметів та обставин. Дослідник надає слідчому тактичні поради у главі «Як слід поводитися з обізнаними особами»: експерта слід запрошувати за можливістю раніше, краще під час збирання матеріалу для доказів, щоб він міг своєчасно знати те, що, на його думку, має значення. Доцільно спочатку усно звернутися до експерта, розповісти про справу, показати предмети, спершу запитати його думку в цілому і не ставити точно сформульованих запитань. У разі можливості думку експерта слід занести до протоколу [11, с. 35]. Згідно з п. 4. ч. 4 ст. 71, ч. 8 ст. 236, ч. 4 ст. 237 чинного КПК України спеціаліст має право подавати до протоколу зауваження та заяви [24].

На необхідність залучення спеціаліста до слідчих (розшукових) дій вказує й Б. Л. Бразоль (1916 р.): «Коли слідством установлено, на якій друкарській машинці було надруковано інкримінований документ, то її оглядають за участі досвідченого спеціаліста-техніка, тому що від слідчого неможливо вимагати знання всіх конструктивних деталей друкарських машин різноманітних моделей і систем» [9, с. 159-160].

У 1917 р. М. С. Бокаріус у своїй роботі розглядав питання участі «лікаря-експерта» у проведенні досудового розслідування [6, с. 123]. У 1925 р. у праці «Первоначальный наружный осмотр трупа при милицейском и розыском

дознаниї» вчений вживає термін «спеціаліст» і вважає, що «бажано було б для кожного огляду трупа запрошувати лікаря як спеціаліста, принаймі, будь-якого іншого. Початковий огляд трупа на місці знаходження чи виявлення може провадити або самостійно працівник міліції, розшуку чи спільно з лікарем, що має переваги. Лікар у цих випадках може надавати цінні вказівки й поради» [5, с. 7–14]. Відповідно до ч. 1 ст. 238 КПК України огляд трупа проводиться за обов'язковою участю судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта [24]. М. С. Бокаріус підкреслює, що з метою обслуговування фотографією практики розшуку міліції існували спеціальні установи, до обов'язків яких відносилось і фотографування місця події: «У випадках необхідності слід було повідомляти туди про місце події, сутність справи і запрошувати для зйомки» [5, с. 13]. Відповідно до ч. 2 ст. 71 КПК України спеціаліста запрошують для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду [24]. Також М. С. Бокаріус пише про необхідність «слідчого при огляді працювати у співучасті зі спеціалістом-медиком» (1929 р.) [4, с.14], що і сьогодні є актуальним при проведенні огляду відповідно до ст. 237–239 КПК України.

У законодавстві 20-х рр. ХХ ст. бракує дефініції терміна «спеціаліст». Існують такі процесуальні суб'єкти, як перекладач та експерт [21, с. 115, 138; 32, с. 70, 124]. До 1960 р. їх діяльність спрямовувалась у двох напрямках: а) надання науково-технічної допомоги у виді консультації для слідчих; б) як технічна допомога у виявленні й фіксації слідів кримінального правопорушення [17, с. 5]. У 1971 р. КПК України (1960 р.) доповнено ст. 128¹ «Участь спеціаліста при проведенні слідчих дій» [23]. Чинний КПК у статтях 71, 72, 79, 83, 122, 224, 226–228, 236–242, 245 передбачає участь спеціаліста в досудовому розслідуванні [24].

Отже, осіб, яких сьогодні йменують «спеціаліст», запрошували до кримінального провадження ще в XVI ст. Разом із тим у кримінальному процесуальному законодавстві були названі різні види спеціалістів, кожен з яких мав свою компетенцію. Цим особам не було надано окремого процесуального статусу, загального для всіх спеціалістів.

Сьогодні чинний КПК України надає окремий процесуальний статус спеціалісту. Однак законодавство інших держав по-різному інтерпретує категорію «спеціаліст» у кримінальному провадженні. Так, ст. 62 КПК Республіки Беларусь визначає спеціаліста як незацікавлену в результатах справи особу, яка володіє спеціальними знаннями в науці, техніці, мистецтві, ремеслі чи в інших сферах діяльності, яку викликано органом, що веде кримінальний процес, для участі й сприяння у проведенні слідчих та інших процесуальних дій. Педагог або психолог, які беруть участь у допиті неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого чи свідка, теж є спеціалістами [31]. У деяких країнах світу не існує поділу понять «експерт» і «спеціаліст» [1, с. 9–12].

У багатьох країнах прийнято спільні законодавчі акти, що регламентують діяльність обізнаних осіб. Так, у Словаччині функціонує спільний закон для експертів і перекладачів – «Закон Словацької республіки № 382/2004» Зводу Законів «Про експертів, усних і письмових перекладачів, а також внесення у певні закони змін і доповнень». Існує і в Чехії подібний нормативний акт – «Закон № 36/1967 Зводу від 06.04.1967 р. «Про експертів и переводчиков» [3, с. 355, 322]. Тому доречною видається пропозиція Г. Малевскі про необхідність напрацювання єдиного загальноєвропейського підходу щодо використання спеціальних знань [25, с. 108].

Таким чином, у статі проаналізовано погляди вчених щодо процесуальної фігури спеціаліста. Відмічено, що пропозиції науковців та нормативно-правові акти XVIII-XX ст. сьогодні використовуються слідчими в організації взаємодії зі спеціалістами під час кримінального провадження. Зазначено необхідність

врахування позицій науковців, описаних у їх працях XVIII-XX ст., а також положень нормативно-правових актів того періоду, з метою внесення змін до окремих норм КПК України (2012 р.) для оптимізації організації та тактики залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій. Порівняно окремі положення нормативно-правових актів XVIII-XX і норми чинних нормативно-правових актів України. Розглянуто сучасний процесуальний статус спеціаліста у кримінальному провадженні в Україні та інших державах.

Список літератури:

1. Алексеев С. Г. Сведущие лица в странах англосаксонской правовой системы / С. Г. Алексеев, Б. А. Лукичев // Современные тенденции развития криминалистики и судебной экспертизы в России и Украине : материалы междунаро. науч.-практ. конф., 25-26 марта 2011 г. – Белгород, 2011. – Т. 2. – С. 9–12.
2. Белкин Р. С. История отечественной криминалистики : пособие / Р. С. Белкин. – М. : Норма, 1999. – 496с.
3. Белоглазев А. И. Эксперты в международных условиях (в гражданском и уголовных судебных процессах, арбитражных и инвестиционных разбирательствах) / А. И. Белоглазев, Р. Хотова. – К. : Таксон, 2011. – 504с.
4. Бокариус Н. С. Наружный осмотр трупа на месте происшествия или обнаружения его : практ. пособие / Н. С. Бокариус. – Х. : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1929. – 188 с.
5. Бокариус Н. С. Первоначальный наружный осмотр трупа при милицейском и розыском дознании / Н. С. Бокариус. – Х. : Изд-ние Милиции и Уголовного Розыска НКВД УССР, 1925. – Вып. 3. – 541 с.
6. Бокариус Н. С. Сведения к практическим работам, необходимые при выполнении и сдаче их студентами медицинского факультета Харьковского Университета на производимых ими практических занятиях по судебной медицине / Н. С. Бокариус. – Х. : Тип. и литогр. М. Зильберберг и Сыновья, 1917. – Вып. 1. – 148 с.
7. Бордюгов Л. Г. История появления и становления процессуальной фигуры «сведущее лицо» / Л. Г. Бордюгов // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб наук. пр. – Х. : НДІСЕ ім. засл. проф. М. С. Бокариуса. – 2013. – Вип. 13. – С. 241–250.
8. Бородкина Т. Н. Реализация процессуального статуса специалиста на стадии предварительного расследования : моногр. / Т. Н. Бородкина. – М. : Юрлитинформ, 2009. – 120 с.
9. Бразоль Б. Л. Очерки по следственной части. История. Практика : сб. / Б. Л. Бразоль. – Петроград : Гос. тип., 1916. – 215 с.
10. Буринский Е. Ф. Судебная экспертиза документов, производство её и пользование ею / Е. Ф. Буринский. – СПб. : Тип. С.-Петербур. товарищества печат. и издат. дела «Труд», 1903. – 352 с.
11. Вейнгарт А. Уголовная тактика: руководство к расследованию пре ступлений / А. Вейнгарт ; пер. с нем. под ред. В. И. Лебедева. – СПб. : Изд. «Вестн. полиции», 1912. – 284 с.
12. Громов С. Краткое изложение судебной медицины для академического и практического употребления : моногр. / С. Громов. – Изд. 2-е, испр. и доп. – СПб. : Тип. Эдуарда Праца, 1838. – 573 с.

13. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики / Г. Гросс ; пер. с нем. Л. Дудкин, Б. Зиллер. – Изд. 4-е, доп. – СПб. : Тип. М. Меркушева, 1908. – 1040 с.
14. Демидова Є. Є. Тактика допиту обізнаних осіб : моногр. / Є. Є. Демидова. – Х. : Апостіль, 2013. – 232 с.
15. Дереча Л. Н. История развития судебно-экспертных учреждений / Л. Н. Дереча // Теорія і практика судової експертизи і криміналістики. – 2013. – Вип. 13. – С. 527–538.
16. Духовской М. В. Русский уголовный процесс / М. В. Духовской. – М. : Унив. тип., 1902. – 498 с. http://10.106.3.2:8080/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&R21DBN=1%201%202%203%204%205%206%207%208%209%2010%2011%2012%2013&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=
17. Ерёмин С. Н. Заключение специалиста как новый вид доказательства в уголовном судопроизводстве (уголовно-процессуальное и криминалистическое исследование) : автореф. дис. ... канд. юрид наук : 12.00.09 / С. Н. Ерёмин ; Кубан. гос. ун-т. – Краснодар, 2004. – 24 с.
18. Інструкція про участь працівників Експертної служби МВС України в кримінальному провадженні як спеціалістів [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва внутр. справ України від 26.10.2012 р. № 962. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1946-12>.
19. Каминский М. К. Специальные знания – сила? / М. К. Каминский // Криминалисть первопечатный: Криміналіст першодрукований. – 2011. – № 3. – С. 67–71.
20. Коваленко В. В. Застосування науково-технічних засобів спеціалістами при проведенні слідчих дій : моногр. / В. В. Коваленко. – Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2007. – 248 с.
21. Кодекс уголовно-процессуальный УССР : комментарий / под ред. С. А. Пригова, М. Е. Шаргея. – Х. : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1928. – 608 с.
22. Колоколов Е. Правила и формы о производстве следствий, составленные по Своду Законов / Е. Колоколов. – 2-е изд., без изм. – М. : Тип. А. Семена, 1850. – 168 с.
23. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 р. № 1001-05 // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
24. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
25. Малевски Г. Специальные знания – краеугольный постулат концепции криминалистики Ганса Гросса и их современная интерпретация / Г. Малевски // Криминалисть первопечатный: Криміналіст першодрукований. – 2012. – № 5. – С. 108–121.
26. Порядок спільних дій органів внутрішніх справ, Державної інспекції техногенної безпеки України та Міністерства надзвичайних ситуацій України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва внутр. справ України, М-ва надзв. ситуацій України від 30.12.2012 р. № 1106/1377. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2220-12>.
27. Свод Законов Российской империи: законы судопроизводства уголовного. Закон по делам о преступлениях и проступках. – СПб. : Тип. Второго отд-ния Собств. Е. И. В. Канцелярии, 1876. – Т. 15. – Ч. 2. – 1253 с.
28. Свод Законов Российской империи, повелением Государя Императора Николая Павловича составленный : законы и законодательные акты. – СПб. : Тип. Второго отд-ния Собств. Е. И. В. Канцелярии, 1842. – 424 с.
29. Случевский В. К. Учебник русского уголовного процесса. Судопроизводство / В. К. Случевский. – СПб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1892. – 320 с.
30. Телегина Т. Д. Использование специальных знаний в современной практике расследования преступлений : моногр. / Т. Д. Телегина. – М. : Юрлитинформ, 2011. – 152 с.

31. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16.06.1999 г. № 295-З [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=НК9900295&p2>.

32. Уголовно-процессуальный кодекс РСФСР : текст и постатейный коммент. с приложением алфавит.-предмет. указателя / под ред. А. М. Винавера, М. Н. Гернета, А. Н. Трайнина. – М. : Право и жизнь, 1924. – 375 с.

33. Шепітько В. Ю. Криміналістика : підруч. / В. Ю. Шепітько. – К. : Ін Юре, 2010. – 496 с.

34. Энциклопедия криминалистики в лицах / под ред. В. Ю. Шепитька. – Х. : Апостиль, 2014. – 400 с.

Яремчук В. О. Участие специалиста в уголовном производстве: история и современность.

Раскрыто становления института привлечения специалиста во время уголовного производства. Проанализированы нормы законодательных актов, которые регламентируют организацию и тактику привлечения специалиста при расследовании преступлений. Обозначены позиции известных ученых относительно участия различных специалистов в уголовном судопроизводстве и осуществлено сравнение с современным процессуальном статусом специалиста во время досудебного расследования в Украине и в других государствах.

Ключевые слова: специальные знания, сведущее лицо, специалист, уголовное производство.

Yaremchuk V. O. Participation of a specialist in criminal proceeding: history and contemporaneity.

The article also discloses foundation of the involvement of scientists institute during a criminal proceeding. There were analyzed the regulations of legal acts which regulates organization and technique of involvement of specialists during investigation of crimes. There were specified the viewpoints of well-known scientists concerning the participation of various specialists in criminal proceeding and compared with the current procedural status of a specialist during a prejudicial inquiry in Ukraine and in other states.

Key words: special knowledge, versed person, specialist, criminal proceedings.

Розширена анотація
статті Яремчук Вікторії Олегівни на тему: «Участь спеціаліста у
кримінальному провадженні: історія та сучасність»

Yaremchuk V. O., Candidate of Law, Assistant Professor of department of
Criminalistics, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:

**«Participation of a specialist in criminal proceeding: history and
contemporaneity»**

Problem setting. The necessity of special knowledge applying when carrying out investigative (search) activities is explained by practice needs. During the investigation they are used for several centuries. However, the problem of specialists institute foundation history in criminal proceeding is not solved in legal literature.

Recent research. Special attention was paid to the study of problems of knowledgeable person's participation in criminal proceeding in the works of R. S. Belkin, L. G. Bordyugov, E. E. Demidova, L. N. Derechi, V. V. Kovalenko, G. Malevsky, T. D. Telegina, V.Y. Shepyt'ko and others.

Paper objective. Scientists characterized the development of special knowledge applying on the whole. However, the literary sources since the XVI century and the regulation of their activity in legislative acts of those times were not analyzed. That is why the object of the article is to analyze the scientists viewpoints as for a specialist participation in investigation of crimes in historical perspective, compare their suggestions with regulations of the current Code of Criminal Procedure, other regulatory legal acts of Ukraine and to cover present problems concerning the procedural status of a specialist in Ukraine and other foreign states.

Paper main body. The involvement of a specialist during the investigative activities was carried out by practitioners already in the XVI century on the territory of Muscovy. This article covers the scientists' viewpoints (E. Burinsky, B. L.

Brazol', N. S. Bokarius, A.Veingart, G. Gross, E. Kolokolov, V.K.Sluchevskiy and others) concerning the party to a proceeding of a specialist. It is noted that the suggestions of researchers and the regulatory legal acts of the XVIII-XX centuries nowadays are used by crime investigators in cooperation procedures with specialists during investigation of crimes. That is why, it is necessary to take into account the suggestions of scientist which are described in their works of the XVIII-XX centuries as well as the regulatory legal acts provisions of those times in order to introduce modifications in certain regulations of the Code of Criminal Procedure of Ukraine to optimize organization and technique of involvement of specialists during investigation of crimes. The regulations of legal acts of the XVIII-XX centuries are compared with the current regulations of the regulatory legal acts of Ukraine. The certain aspects of a specialist procedural status in criminal proceeding of Ukraine and other states are highlighted.

Conclusions of the research. Thus, the article presents a journey into the history of formation of party to a proceeding of a specialist, compares the provisions of the regulatory legal acts of the XVIII-XX centuries and scientific works of those times with current procedural status of a specialist of Ukraine and other states.